

נאמר (במדבר לו ח) יָכַל בַּת יִרְשָׁת נַחֲלָה מִמִּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאחֶד
מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה, וְהַתְּבָאָר לְעִיל (קא). שפסוק זה
עוסק באשה שירשת משני מטות, והיינו שאביה משבט אחד
ואמה משבט אחר, ומתו בלא בנים ולכך היא יורשת אותם,
וציוותה התורה שתנשא לאחד משבט אביה, כדי שלא תעבור
נחלת אביה שבידה לשבט אחר, כשבועלה או בנה ירשו אותה.
מסתפק אביי בדין זה: אִמְרַי אֲבִי, סוף סוף – אף אם תנשא לאחד
משבט אביה כפי שציוותה התורה, הֲאֵל קָא מְתַעֲקָרָא נַחֲלָה – עדיין
תיעקר נחלה בנישואים אלו, מִשְׁבְּטָא דְאִמָּיה לְשִׁבְטָא דְאָבִיָּא –
משבט אמה לשבט אביה, משום שבעלה או בנה הם משבט אביה,
והם עתידים לירש את נחלת אמה, שהיא משבט אחר, ומסתפק
אביי האם יש לחשוש אף לעקירה זו, שהזהירה התורה שלא
תיעקר שום נחלה בנישואיה, או שלא הקפידה התורה על כך,
שהרי נאמר רק לאחד ממשפחת מטה 'אביה', ומשמע שאינה
צריכה להנשא לאדם משבט אמה, ולא הקפידה התורה על הסבת
נחלה בדרך זו.
שואלת הגמרא על ספק זה: וּמָמַאי – מנין שהקפידה תורה אף בזה,
שעוברת הנחלה משבט אמה לבעלה או בנה, וְדִלְמָא שְׂאֵנִי הָתֵם
שֶׁבְכֵר הוֹסְבָה – שמא שונה הדין בנחלת האם, שכן נעקרה כבר
משבטה כשבת זו ירשה אותה, שהרי הבת מתיחסת לשבט אביה,
ואף אם לא תנשא לאדם משבט אחר כבר נחלת אמה עקורה
משבטה, וניתנה לבתה למתיחות לשבט אביה.
משיב אביי: (אמר ליה) [וְדִלְמָא] – שמא סברא, – שֶׁבְכֵר הוֹסְבָה,
לֹא אִמְרִינָן, אלא יש להקפיד אף על זאת, משום שאמנם כשירשה
הבת נעקרה הנחלה משבט האם לבת זו, המתיחסת לאביה, אך
עדיין לא נעקרה הנחלה לגמרי משבט האם, שכן הבת חציה
משבט האב וחציה משבט האם, נמצאת נחלת אמה נשארת מעט
בשבטה, ואילו כשירש אותה בעלה או בנה שהם משבט אביה
נעקרת נחלה זו לגמרי משבט אמה, ואולי התורה הקפידה אף על
העברה כזאת.
מקשה הגמרא על הספק: אִמְרַי לִיה רַב יִימָר לְרַב אִשִּׁי, אִי אִמְרַת
בְּשִׁלְמָא שאומרים סברת 'שֶׁבְכֵר הוֹסְבָה', ואין איסור בהעברת
נחלה זו, שכבר הוסבה משבט האם לבת שמתיחסת לאביה, הֲיִינוּ
דְּמִתְעֲקָרָא קָרָא – יהיה אפשר לבאר את הפסוק שנאמר בו 'לֵאחֶד'
מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה, שכן על ידי תקנה זו לא
תיעקר הנחלה כלל, בֵּין בְּסִבְתָּהּ בֵּין בְּסִבְתָּהּ הַבְּעֵל, שנחלת אבי
האשה לא נעקרת, שהרי הם משבטו, ולנחלת האם לא חששו
שהרי כבר נעקרה כשירשה אותה בתה. אֵלָּא אִי אִמְרַת דִּלֵּא
אִמְרִינָן 'שֶׁבְכֵר הוֹסְבָה', אם כן אף כי מִיִּנְסָבָא – אם תנשא הבת
לֵאחֶד מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ, כציווי התורה, מָמַי הוּה – מה בכך,
הֵא עדיין מְתַעֲקָרָא נַחֲלָה – נחלת האם מִשְׁבְּטָא דְאִמָּיה לְשִׁבְטָא
דְאָבִיָּא, על ידי שבעלה או בנה ירשו נחלה זו, אלא יש ללמוד
מציווי התורה שתנשא למשפחת אביה, שלא חוששים לעקירת
נחלת האם, ואין מקום לספיקו של אביי.
מתרצת הגמרא: אף אם נאמר שאין אומרים 'שכבר הוסבה' יש
תקנה לאשה זו, דְּמִיִּנְסָבִין לָהּ – שמשיאים אותה לִנְכְרָא, דְּאִבּוּיָהּ
מִשְׁבְּטָא דְאָבִיָּא – שאינן משבט אביה, וְאִימִיָּה מִשְׁבְּטָא דְאִמָּיה –
ואמו משבט אמה, וכך לא תיעקר שום נחלה, נחלת אביה אינה
נעקרת, שהרי בעלה הוא משבט אביה, כאביה, ונחלת אמה לא
נעקרת שכן בעלה או בנה שירשוה דומים לה בכך שגם הם
מתיחסים במקצת לשבט אמה, שהרי אם בעלה היא משבט אמה,
ונמצא שתישאר הנחלה בחזקת אדם הדומה לבת ביחוסו, ולא
תהיה כאן הסבה נוספת היתירה על ההסבה שהיתה בבית עצמה,
כשירשה את אמה.

וְכִי מִנֵּין לֵיאִיר עֲרִים שְׂלֵא הָיָה לוֹ לְשָׁנֹב אֲבִיָּה, אלא מִלְמַד שֶׁנִּשְׂא
יֵאִיר אִשָּׁה, שערים אלו היו שלה, וּמִתָּהּ, וְרָשָׁה יֵאִיר, ומוכח
שהבעל יורש את אשתו.
שואלת הגמרא: מָמַי 'וְאִמְרַי' – לשם מה הובאו כל הפסוקים הללו
ולא די בפסוק הראשון. משיבה הגמרא: וְכִי תִיָּמָא שאמנם מבואר
בפסוק הראשון שאשה הנישאת לאיש משבט אחר עשויה להסב
את נחלתה לשבטו, אך מכל מקום אין ללמוד מפסוק זה שהבעל
יורש את אשתו משום שיתכן בְּסִבְתָּהּ בֵּין קָא קְפִיד קָרָא – שכוונת
הפסוק שהבן שיוולד לה מבעלה ויירשנה הוא שיסב את נחלתה
לשבט אחר, והיינו לשבט אביו שהוא מתיחס אחריו, אֲכָל בְּעֵל לֹא
יִרִית – אינו יורש את אשתו. אשיב לך, תֵּא שְׂמַע – בא ולמדו מפסוק
אחר, שנאמר (במדבר לו ו) וְלֹא תִסַּב נַחֲלָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל
מִטָּה, ואף בפסוק זה נאמר איסור הסבת נחלה, ואף אם הפסוק
הראשון עוסק בהעברת נחלה על ידי הבן, מכל מקום הפסוק השני
מיותר, ובודאי הוא עוסק בהעברת נחלת האשה על ידי בעלה,
ומכאן שהבעל יורש את אשתו.
וְכִי תִיָּמָא ששני פסוקים אלו עוסקים בהעברת נחלה על ידי הבן,
ונאמרו שני פסוקים כדי לַעֲבֹד עֲלֵיו בְּלֹא וְעֵשָׂה, בפסוק הראשון
נאמר איסור 'עשה', שתנשא לאחר מבני שבטה, ובפסוק השני
נאמר איסור לאו, שלא תסב את נחלתה לשבט אחר, ונוסף בזה
חיוב מלוקות, אבל שניהם עוסקים בהסבה שעל ידי הבן, אשיב לך,
תֵּא שְׂמַע מפסוק נוסף, שנאמר (במדבר לו ט) וְלֹא תִסַּב נַחֲלָה מִמִּטָּה
לְמִטָּה אַחֵר, ופסוק זה ודאי אינו נוצר להסבת נחלה שעל ידי הבן,
ועוסק בהסבה שעל ידי הבעל.
וְכִי תִיָּמָא שאף פסוק זה עוסק בהעברת נחלה על ידי הבן, ונאמר
כדי לַעֲבֹד עֲלֵיו בְּשֵׁנֵי לֵאיוֹן וְעֵשָׂה, תֵּא שְׂמַע מפסוק אחר, שנאמר
(יהושע כד ג) בקבורת אלעזר, 'וְאֵלְעֹזֶר בֶּן אֶחָד מִן וְגו' ויקברו אתו
בְּגִבְעַת פִּינְחָס בֶּנִי, ומפסוק זה מוכח שהיתה לו קרקע שלא היתה
של אביו, ובודאי ירשה מאשתו. וְכִי תִיָּמָא שלא ירשה מאשתו,
אלא אֵלְעֹזֶר אֲבִיו הוּא דְנָסִיב אֶתְרָא – הוא זה שנשא אשה בעלת
גבעה זו, וּמִתָּהּ, וְרָתָהּ ו-יורשה) פְּנִיָּה, והפסוק בא ללמד שכן
יורש את אמו, תֵּא שְׂמַע מהפסוק (דברי הימים א' כב) וְשָׁנֹב הוֹלִיד אֶת
יֵאִיר וְגו' ויהי לו ו-ליאיר) עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד,
ומוכח שהיו ליאיר ערים שלא היו לשגוב, ובודאי ירשם מאשתו.
וְכִי תִיָּמָא הָתֵם נִמִּי הָכִי הוּא – אף שם באה לו הנחלה מאמו,
והפסוק מלמדנו שהבן יורש את אמו, אִם כֵּן, תִּרִי קָרָא – שני
פסוקים, לדרשה זו לָמָּה לִי, אלא ודאי פסוק זה נאמר כדי ללמד
שהבעל יורש את אשתו.
מקשה הגמרא: אִמְרַי לִיה רַב פָּפָא לְאֲבִי, מָמַאי – מנין שכך יש
לדרוש, דִּלְמָא, לְעוֹלָם אִמָּא לָךְ דְּבַעַל לֹא יִרִית – אינו יורש את
אשתו, וקָרָא – ושלשת הפסוקים הראשונים בְּסִבְתָּהּ בֵּין, בְּרִשְׁנֵינָן
– כמו שתיירצנו בתחילה שבאו לרבות באיסורים, וְיֵאִיר, שהיו לו
קרקעות שלא ירש מאביו, דְּזִבְן מִזִּבְן – קנה קרקעות אלו, וּפְנִיָּה
נִמִּי, דְּזִבְן מִזִּבְן, ואין לך לדרוש מכאן יורשת הבעל.
מתרצת הגמרא: אִמְרַי לִיה אֲבִי, פְּנִיָּה דְּזִבְן מִזִּבְן לֹא מְצִית אִמְרַת
– אינך יכול לומר, דָּאִם כֵּן נִמְצְאָת שָׂדֶה זו שקנה פנחס וקבר בה
את אביו הוֹזְרָת בְּיֻזְבָּל למוכר, כדין שדה אחוזה שאדם קונה
מחברו שחוזרת ביובל לבעליה, וְנִמְצְאָת צִדִּיק – אלעזר, קָבֹר בְּקִבְרָא
שְׂאֵינִי שְׁלֹו, וגנאי הוא לצדיק, ולא מסתבר שעשה כן, אלא ודאי
ירשה והיתה שלו לגמרי, וכפי שדרשנו.
חוזר רב פפא ומקשה: אֵלָּא אִמָּא – אומר דְּקָרַקַע זו נְפִלָּה לִיה
לפנחס מִשְׁדֶּה הָרָמִים – שדה שהקדיש אדם בלשון חרם לה,
שזוכה בה הכהן ואינה חוזרת ביובל, וכיון שהיתה שלו לגמרי קבר
בה את אביו.

בכל ענייני טוב וקדושה, תורתנו תורת-חיים ומצוותיה, תמיד יש מקום להוספה, והתקווה שתוסיפו בהתמדה ושקידה בכל האמור מתוך שמחה וטוב לבב.

ממכתב, ט"ו אייר, ה'תשל"ח

בבא בתרא דף קיב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) רכא

לעיל (קיא) הובאו הפסוקים (במדבר לו ז ט) 'ולא תסב נחלה לבני
ישראל ממטה אל מטה, ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר',
והתבאר בגמרא (ע"א) ששני הפסוקים יכולים לעסוק בהסבת נחלה
על ידי שהבן יורש את אמו, הגמרא מביאה עתה ברייתות
המבארות את הפסוקים באופן אחר: תניא בברייתות שהפסוק
הראשון עוסק ב**סבת הבן**, ותניא בברייתות שהפסוק השני עוסק
ב**סבת הבצל**.
הגמרא מביאה את הברייתות: תניא ב**סבת הבן**, נאמר בפסוק 'ולא
תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה', ב**סבת הבן הכתוב מדבר**,
שואלת הברייתא: **אתה אומר שפסוק זה עוסק בהסבת שפסוק**
הבן, או – שמה נאמר שפסוק זה אינו עוסק אלא בסבת הבצל****.
משיבה הברייתא: **בשהוא אומר – בהמשך הפסוקים 'ולא תסב**
נחלה ממטה למטה אחר' הרי בסבת הבצל** אומר, הא מה אני מקיים**
– לשם מה הוצרך הפסוק לומר 'ולא תסב נחלה לבני ישראל ממטה
אל מטה', על כרחך שסבת הבן הכתוב מדבר**. ולברייתא זו נמצא**
שהפסוק השני בודאי עוסק בסיבת הבצל, וכטעם שיבואר להלן
(קיא), ומחמת כן הוא מוכיח שהפסוק הראשון עוסק בסיבת הבן.

מקשה הגמרא: **אי הכי שהצריכה התורה שתינשא אשה זו לאדם**
שאביו משבט אביה ואמו משבט אמה, האי 'לא אחר ממשפחת מטה
אביה ואמה' מיבעי ליה – היתה התורה צריכה לומר שתינשא
לאדם ממטה אביה ואמה, ואילו מלשון הפסוק משמע שדי בכך
שתינשא לאדם ממשפחת אביה, ומוכח שלא הקפידה התורה על
הסבת נחלת אמה, כיון שכבר הוסבה כשעברה לבתה, ומהו ספיקו
של אביי.
מתרצת הגמרא: **אי קתיב קבי – אם היתה התורה כותבת לשון זו,**
הוה אמין אפילו איפכא – הייתי סבור שדי בכך שתינשא לאדם
המתייחס למטה אביה ואמה, ואין צורך שיהיה דווקא אביו
ממשפחת אביה ואמו ממשפחת אמה, קא משמע לן הפסוק שעליה
להינשא לאדם שיעיקר יחסו הוא למשפחת אביה, ודיינו שאביו
משבט אביה, ומכל מקום אנו יודעים שגם יש צורך שתהיה אמו
משבט אמה, שהרי אמרה התורה 'לא תיסב נחלה', ורק על ידי
זה אין נחלת אמה עוברת לאדם שאינו שייך כלל לשבטה, אלא
לאדם שדומה ביחסו לבת בכך שאמו משבט אמה, ועדיין יש
מקום לספיקו של אביי האם אכן הקפידה בזה התורה או לא.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה אייר, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר סעדי' שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ' אייר, נהניתי ממי"ש שלאט לאט מתרבה מספר התלמידים.

ובודאי עושים ככל הדרוש בזה - עד שיהי' יותר מזמן לימוד העבר, כי הרי מעלין בקדש, ובענין
זה "מביטים" על ההגדלה - בהמוסדות אשר עמהם עומדים בקישור, ולומדים בזה כמה פירושים.

אף שאין מזכיר אודות הלימוד של דינים ומנהגי ישראל, בודאי אין זה אלא חסרון בכתיבה,
אבל ישנו הלימוד בפועל, כי רבה הוא, וכמדובר כבר כמה פעמים.

נהניתי במיוחד מההתועדות שערכו עם התלמידים בהילולא דרשב"י, והרי מרז"ל גדולה
לגימה שמקרבת - קאי גם על תלמידים ומושפעים. ובודאי גם בקשר עם חג השבועות יערכו התועדות,
אם בימי היו"ט עצמו או לפניהם או לאחריהם. ואפשר יש מקום להא ולהא.

בודאי מתדברים אני"ש שבמרוקה ביניהם אודות התכנית דימי החופש הבע"ל.

ויהי"ר שיהי' בהצלחה וכן שאר פרטי עבודתם בקדש.

אתענין לדעת - **ניט אפיציעל** - אופן תיקון המקוה החדשה שכותב אודותה.

בברכה, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות,

מ. שניאורסאהן